

VALTAKUNNANSYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

13.9.2013

Dnro 63/61/13

Sisäasiainministeriö
PL 26
00023
VALTIONEUVOSTO

SISÄASIAINMINISTERIÖ

13. 09. 2013

INRIKESMINISTERIET

Lausuntopyyntönne 28.6.2013 (SM023:00/2012) luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta

Sisäasiainministeriö on pyytänyt Valtakunnansyyttäjänvirastolta lausuntoa yllä mainitusta asetustuonnoksesta. Lausuntoa on pyydetty pelkän asetustuonnoksen pohjalta. Lausunnonantajien käytössä ei ole ollut perustelumistiota tai muitakaan esitöitä.

1 Merkinnät kuulustelupöytäkirjaan (asetustuonnoksen 1 luvun 2 §)

Asetustuonnoksen 1 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan kuulustelupöytäkirjaan merkittäisiin muun ohella esitutkintalain 7 luvun 10 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten tekeminen. Merkintä tulisi siis tehdä muun muassa siitä, että rikoksesta epäillylle on ilmoitettu "hänen oikeutensa olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen".

Itsekriminointisuojaan sisältö kuvataan usein edellä siteeratulla tavalla. Ilmaisui ei kuitenkaan kerro asiasta tarpeeksi - ainakaan maallikolle. Asetukseen tulisikin ottaa selventävä luettelo siitä, mitä oikeastaan tarkoitetaan, kun epäillylle ilmoitetaan oikeudesta olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä selvittämiseen. Ilmoituksen tulisi Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan sisältää tarkka Miranda-tyyppinen luettelo itsekriminointisuojaan olemuksesta:

- Epäillyllä on oikeus olla vaiti,
- epäillyllä ei ole velvollisuutta puhua totta ja
- kaikkea mitä epäilty sanoo tai jättää sanomatta voidaan käyttää häntä vastaan.

Pelkkä viittaaminen itsekriminointisuojaan kovin yleisellä tasolla ei käytännössä ole riittävää. Korkein oikeus on asettanut ratkaisussaan KKO 2012:45 riman tässä suhteessa erittäin korkealla (ks. esim. ratkaisun kohdat 26-28). Varminta olisikin, jos itsekriminointisuojaan ainesosat ilmaistaisiin tarkasti jokaisessa kuulustelussa (myös uusintakuulusteluissa) ja tästä tehtäisiin yksilöity merkintä pöytäkirjaan.

VALTAKUNNANSYÖTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

13.9.2013

Dnro 63/61/13

Esitutkintalain 7 luvun 10 §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin kuuluu myös ilmoitus oikeudesta käyttää avustajaa. Tähän ilmoitukseen liittyy erottamattomasti avustajalle annettava ilmoitus siitä, että epäiltyä aiotaan kuulustella. Tästäkin ilmoituksesta tulisi tehdä merkintä pöytäkirjaan kellonaikoineen.

Erityisesti kokemukset ratkaisuun KKO 2012:45 johtaneessa suullisessa käsittelyssä korkeimmassa oikeudessa ovat osoittaneet, että kuulustelupöytäkirjaan olisi tärkeää merkitä ajankohta, jolloin epäillyn avustajaa tai puolustajaa on informoitu kuulustelun suorittamisesta ja kuulustelun ajankohdasta (ks. ratkaisun kohta 26).

Mikäli avustajalle ilmoitetaan kuulustelusta kovin myöhään, on ilmeistä, ettei avustaja käytännön syistä useinkaan pysty enää järjestämään läsnäoloaan kuulusteluissa. Tämä taas saattaa johtaa siihen, että epäilty ilmoittaa tyytyvänsä avustajan poissaoloon, vaikka hän suotuisammissa olosuhteissa vaatisi avustajan paikalle. Mikäli ilmoitus avustajalle on tehty ajoissa, on ilmeistä, että avustajan läsnäolo olisi ollut myös käytännössä toteutettavissa. Tällainen merkintä vähentää väitteitä, jotka liittyvät avustajan käytön tosiasialliseen estymiseen.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ehdottaa, että asetuksen 1 luvun 2 §:ssä edellytettäisiin kattavan Miranda-tyyppisen luettelon läpikäymistä ja rastittamista jokaisessa kuulustelussa ja sitä koskevassa kuulustelupöytäkirjassa ja että kuulustelupöytäkirjaan kirjattaisiin myös edellä tarkoitetut ilmoitukset avustajille kellonaikoineen.

2 Harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisen ja oikaisemisen yleisistä periaatteista sopiminen (asetusluonnoksen 2 luvun 20 §)

Asetusluonnoksen mukaan Keskusrikospoliisi ja suojelupoliisi *sopisivat* pakkokeinolain 10 luvun 47 §:n 2 momentissa ja poliisilain 5 luvun 46 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rekisterien rekisterinpitäjien kanssa harhauttavien tai peiteltyjen rekisterimerkintöjen tekemisen sekä niiden oikaisemisen yleisistä periaatteista.

Sääntelyn luonne huomioon ottaen olisi arveluttavaa, jos viranomaisten toiminnan asianmukaisuutta määritteli "sopimus", eivätkä säännökset ja määräykset kuten yleensä. Kun virkarikoksiin syyllistyminenkin edellyttää säännöksiin ja määräyksiin perustuvan virkavelvollisuuden rikkomista, on vaarana, että "sopiminen" saattaisi vapauttaa viranomaiset virkavastuun piiristä.

Harhauttavissa tai peiteltyissä rekisterimerkinnöissä on kysymys periaatteelliselta kannalta merkittävistä asioista. Tällaisia kysymyksiä koskevat yleiset periaatteet on Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan ratkaistava lainsäädännössä eikä sopimuksissa.

VALTAKUNNANSYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

3 (3)

13.9.2013

Dnro 63/61/13

3 Poliisin tiedonhankinnan valvonta (asetusluonnoksen 2 luvun 21 §)

Asetusluonnoksen mukaan sisäasiainministeriö asettaa salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä seuraamaan ryhmän, jonka jäseniksi määrätään sisäasiainministeriön poliisiosaston, Poliisihallituksen, keskusrikospoliisin, suojelupoliisin ja Helsingin poliisilaitoksen edustajat. Ryhmän jäseneksi kutsutaan oikeusministeriön nimeämä tuomioistuinlaitoksen edustaja, valtakunnansyyttäjän nimeämä syyttäjälaitoksen edustaja, Tullihallituksen nimeämä tullilaitoksen edustaja ja rajavartiolaitoksen esikunnan nimeämä rajavartiolaitoksen edustaja.

Arvovaltaisista jäsenistä koostuva valvontaryhmä kuulostaa hienolta. Valvonnan tehokkuuden kannalta olennaisempaa kuitenkin on hallinnonsisäisen esimies- ja laillisuusvalvonnan asianmukainen järjestäminen. Asetusluonnoksessa kaavaillulla suurella valvontaryhmällä tuskin olisi käytännössä mahdollisuutta oma-aloitteiseen toimintaan. Käytännössä ryhmä toimisi valvottavalta taholta tulevan tiedon varassa. Tällainen järjestely on helposti nähtävissä katteettomaksi yritykseksi lisätä valvonnan näennäistä uskottavuutta.

Asetusluonnoksen mukaan valvontaryhmään kuuluisi oikeusministeriön nimeämä tuomioistuinlaitoksen edustaja ja valtakunnansyyttäjän nimeämä syyttäjälaitoksen edustaja. Tämä on harkitsematonta. Syyttäjä- ja tuomioistuinlaitos ovat hallinnosta riippumattomia itsenäisiä toimijoita. Syyttäjä, ja viime kädessä tuomari, ottavat kantaa siihen, onko hallinnossa menetelty laillisesti vai ei. Kannanotto tehdään syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Ei ole oikein yrittää kytkeä mainittuja tahoja jo ennakolta mukaan hallinnonsisäiseen laillisuusvalvontaan.

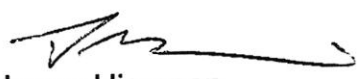
4 Muuta

Muilta osin Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole mietinnön johdosta huomautettavaa tai lausuttavaa.

Valtakunnansyyttäjä

Matti Nissinen

Valtionsyyttäjä

Jarmo Hirvonen